

De plantengroei van enkele sloten en poelen in Twente

door J. Hofstra

Tot de meest bedreigde planten behoort een groep soorten van hogere planten die gebonden zijn aan ondiepe, min of meer voedselarme wateren, waar ze vegetaties vormen die men gewoonlijk rekent tot de Oeverkruid-klasse (*Littorelletea*). Deze amfibische begroeiingen kwamen in Twente vroeger optimaal voor in vennen en moerassige laagtes in het oude heideland. Wie tegenwoordig de thans nog aanwezige vennen bezoekt zal er in de meeste gevallen weinig of niets van terugvinden, een

gevolg van de nog steeds voortdurende, ingrijpende veranderingen in het eens zo fraaie Twentse landschap. Momenteel takelt het landschap af door de aanleg van wegen, een ontwikkeling die door natuurliefhebbers met lede ogen wordt aangezien.

Merkwaardigerwijze is het nu juist mede aan de wegenbouw te danken, dat verscheidene van bovenbedoelde plantesoorten zich weten te handhaven. Bij de aanleg van wegen zijn namelijk slo-

Afb. 1. Lisdodde (foto D. L. Booy)

Afb. 2. Witbloemige waterranonkel

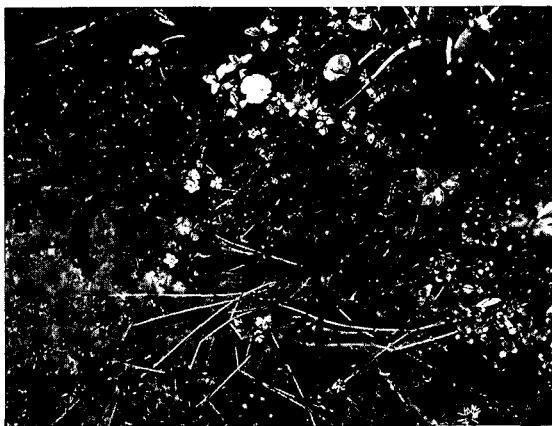
ten en poelen gegraven, waarin zich op sommige plekken vegetaties hebben gevestigd die behoren tot de Oeverkruid-klasse.

Bij Azelo, temidden van een ingewikkeld stelsel van nieuwe wegen (E8) is een soort komvormige laagte ontstaan, waarin zich een grillig gevormde plas bevindt met een zandbodem die ten dele is bedekt met slik. De plas is omzoomd door een brede gordel met Pitrus (*Juncus effusus*), Veldrus (*Juncus acutiflorus*), Fioringras (*Agrostis stolonifera*), Riet (*Phragmites australis*), Grote lisdodde (*Typha latifolia*) e.a. Het water is plaatselijk opgevuld met een vegetatie waarin Knolrus (*Juncus bulbosus*) over grote oppervlakte domineert. In deze Knolrus-vegetatie groeit verspreid een aantal min of meer zeldzame planten, met name Vlottende bies (*Scirpus fluitans*), Waterpostelein (*Peplis portula*), Veelstengelige waterbies (*Eleocharis multicaulis*), Witbloemige waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*) en op de ondiepste plekjes Moerashertshooi (*Hypericum elodes*). In dieper water vooral boven een met slik bedekte bodem vormt het merkwaardige Pilvarentje (*Pilularia globulifera*) een dikke vlottende laag en groeien Waterpostelein en Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*) eveneens talrijk.

Een lust voor het oog is de begroeiing in de maand juni wanneer Drijvende waterweegbree en Witbloemige waterranonkel er hun talrijke tere witte bloempjes vertonen. Wat later, in augustus en september, bloeit Moerashertshooi waarvan de opvallende lichtgele bloempjes zich slechts bij warm weer openen. Dan kunnen we ook uitkijken naar de kleine bolvormige bruine sporendragers van Pilvaren. De overige soorten bloeien onopvallend.

Een paar honderd meter ten zuidwesten van deze plas is eveneens een poel ontstaan. Deze grenst ten dele aan een weiland en heeft daardoor een voedselrijker karakter. Planten van relatief zuur water zoals Witbloemige waterranonkel en Moerashertshooi laten daar dan ook verstek gaan. Wel vormen Waterpostelein, Drijvende waterweegbree en vooral Pilvaren er weer uitgebreide vegetaties. Laatstgenoemde drie soorten zijn hier plaatselijk ook te vinden in recent gegraven sloten en greppels.

Een kwelslootje langs het viaduct bij de Technische Hogeschool van Enschede herbergt een amfibische vegetatie, die overeenkomt met die van de plas bij Azelo. Bij Enschede bepalen vooral Vlottende bies, Drijvende waterweegbree, Onder-

Afb. 3. Knolrus-vegetatie met Witbloemige waterranonkel, Veelstengelige waterbies, Waterpostelein, Fioringras, Zomprus, Kruipende boterbloem en Waternavel, plas bij Azelo

Afb. 4. Moerashertshooi met Knolrus, Pilvaren, Veelstengelige waterbies, Klein kroos, e.a., plas bij Azelo

Afb. 5. Pilvaren, Waterpostelein en Klein kroos, plas bij Azelo

Afb. 6. *Vlottende bies* en *Witbloemige waterranonkel*, slootje bij Enschede

Afb. 7. *Ondergedoken moerasscherm*, *Witbloemige waterranonkel*, *Knolrus*, *Vlottende bies* en *Mannagrass*, slootje bij Enschede

Afb. 8. *Drijvende waterweegbree* met *Mannagrass*, *Vlottende bies* en *Witbloemige waterranonkel*, slootje bij Enschede

gedoken moerasscherm (*Apium inundatum*), Moerashertshooi en in mindere mate Witbloemige waterranonkel, Knolrus en Waterpostelein het aspect terwijl hier en daar polletjes van de Veelstengelige waterbies langs de oever voorkomen.

Deze begroeiing vertoonde – tenminste in 1978 – eigenlijk een gaver aspect dan die van de plas bij Azelo. Zo zijn Klein kroos (*Lemna minor*), Haaksterrekroos (*Callitriche hamulata*) en vertegenwoordigers uit het Zilver schoon-verbond (*Agropyro-Rumicion crispi*) zoals Geknikte vossesstaart (*Alopecurus geniculatus*), Fioringras (*Agrostis stolonifera*) e.a., soorten die in dergelijke milieus gewoonlijk op storing duiden, talrijk bij Azelo terwijl ze bij Enschede niet of veel minder talrijk zijn waargenomen. In het slootje bij Enschede was wel een aantal van de 'fijnere' elementen uit het Zilver schoon-verbond present, met name Schildvrucht-ereprijs (*Veronica scutellata*), Egelboterbloem (*Ranunculus flammula*), Moeraswalstro (*Galium palustre* ssp. *palustre*) en Zomprus (*Juncus articulatus*), doch hierover kunnen we ons alleen maar verheugen, omdat deze vroeger in vennen ook als typische begeleiders optraden.

De recent ontstane milieus hebben hun bijzondere plantengroei stellig voor een belangrijk deel te danken aan de omstandigheid dat ze door uitgraving zijn ontstaan in een omgeving, waar de bodem van nature voedselarm is en aan het optreden van kwel. De plantengroei zal op deze plekken hoogstwaarschijnlijk slechts korte tijd standhouden, wanneer er geen juiste beheersmaatregelen worden getroffen. De groeiplaatsen tonen aan dat er voor verscheidene soorten uit de Oeverkruidklasse, ook momenteel, relatief eenvoudig een levensruimte kan worden gecreëerd. Het scheppen (door middel van uitgraving) van nieuwe geschikte milieus, die dan wel moeten worden beheerd als natuurreserveaat, biedt de beste kansen voor het behoud van deze soorten voor Twente.

Adres van de schrijver

